

MARIA ANTÒNIA SIMÓ, PIONERA DE L'ESCALADA

4 de maig. El diari *Avui* publica l'esquela: el dia 3 va morir a Barcelona Maria Antònia Simó i Andreu. Tenia 92 anys. La nota diu «Pionera de l'escalada a Catalunya», i l'adjectiu és exacte, perquè ella «va obrir camí en les exploracions de noves terres» en el doble sentit de coronar per primera vegada, l'agost del 1941, juntament amb Raimon Estrems, la via dels Cabirols que porta el seu nom, la *Via Maria Antònia - Estrems*, i en el de ser una de les primeres dones que van practicar l'escalada al país.

La primera ascensió als Cabirols va ser explicada per ella mateixa a la circular núm. 53 del *Club Montañés Barcelonés de la Sociedad de Ciencias Naturales*. En copio un fragment (en la llengua original –de l'època): «Por fin,

después de superar un "magnífico" desplome en el que utilizamos un pitón nos encontramos situados bastante más arriba del "Planell dels Diables", que logro reconocer por dos agujas que destacan allí cual fieles centinelas que hacen guardia; y que si impresión me causaron a plena luz, al efectuar mi ascensión al "Gat", es inenarrable por quien como yo no posee el precioso don de poder expresarse por mediación de la escritura, la que me causan ahora teniendo por fondo un cielo clarísimo sin luna, solamente iluminado por las estrellas; estoy además ya emocionada por la alegría de ver que por fin nuestros esfuerzos serán colmados y premiados ya que la ascensión toca a su fin. Ahora seguimos adelante por una amplia canal que pierde en su mayor parte la verticalidad y notando el cercano aire de la cima. Superamos como final unos desplomes y nos encontramos en la cresta, a unos veinticinco metros del "pedró" del Cabirols; allí calculamos por la posición de las estrellas que serán aproximadamente las nueve de la noche; sin luz de ninguna clase ponemos la

fecha y firmamos en un pedazo de papel a falta de libro registro en aquel pico y después de depositarlo debajo de unas piedras del "pedró" empezamos a discutir como efectuaremos el descenso, pues, como ya dijimos anteriormente, la cuerda la tenemos rota por tres sitios. Entretanto trato de persuadir a Raimundo de que aguardemos al amanecer del nuevo día, pues creo que descender con nuestra cuerda es una verdadera temeridad; él no es partidario de mi opinión y dice que de ninguna forma quiere pasar frío, el cual ya empieza a notarse. Entonces avanzamos hasta pocos metros de la brecha que conduce al "Gat", desde donde por suerte oímos a nuestros compañeros Pany y Ferrera que regresan por la enforcadura hacia el campamento. Aprovecha Raimundo unos momentos en que el viento cesa y los llama, pues sigue en la misma manía de no quedarse allí, siendo contestado por

aquellos que se dirigían ya en nuestra ayuda, de la cual les quedamos sumamente agradecidos. La espera se hace interminable pero finalmente oímos el choque de unos clavos contra la roca, y luego nos cercioramos de que suben por la canal del "Gat" al oír las voces de Pany y Jorge que preguntan donde nos encontramos. Pany nos ata otra cuerda a la nuestra y entonces efectúo el primer trozo de descenso de los Cabirols al Gat. Al ascender nuevamente Pany por el "Gat", tiene la sorpresa de que una de las presas en que pone la mano se le marcha volando; es que ha turbado el tranquilo sueño de uno de los muchos "Ducs" y "Grallas". moradores de estos parajes».

CÀTARS I CUINA A GÓSOL

4 d'agost. Aquesta tarda, al Centre Ordenador d'Activitats de Muntanya, hi ha hagut una xerrada – col·loqui sobre cuina medieval amb el gastrònom Toni Massanés i la Dra. en Història M. Dolors Santandreu dins dels actes que es fan en aquestes comarques en el marc de les XII Jornades dels Refugis Càtars al Pirineu Català.

L'any passat, gràcies a aquestes Jornades, a l'església de Josa vaig poder escoltar l'Anne Breton, fundadora de la revista *Heresis*, arxivera, paleògrafa, diplomada en Ciències Religioses a l'École des Hautes Études, especialista en catarisme. El 1988 va publicar a Tolosa, a l'editorial Lobatières, *Le vrai visage du catharisme*, traduït aquí per *El veritable rostre dels càtars* (Pagès; Lleida, 1998). Va generar sorpresa, en certs ambients, el plagi que en va fer Jesús Rodés a *Els càtars; problema religiós, pretext polític* (Ed. 62; Barcelona, 1994). Jesús Rodés havia polemitzat sobre el tema càtar amb l'historiador Jordi Ventura (1932, 1999).

Peu de foto: Posta de sol al Pedraforca.

FOTO: BNG.





M. Dolors Santandreu i Toni Massanés parlant de cuina sota les reproduccions de Picasso. FOTO: BNG

En acabar l'acte de l'any passat, vaig veure el filòsof Josep Montserrat, que té casa a Gósol, acostar-se a l'Anne Brenon: li va lliurar un exemplar de la seva traducció de *l'Evangelí de Judes* a l'espanyol (Edaf; Madrid, 2006); traducció meritòria, perquè és directa del copte i inclou un estudi sobre la tradició gnòstica, tema en què Montserrat és especialista internacionalment reconegut. Diu que ara està treballant en un encàrrec editorial que no és altre que la biografia de Jesús. Una biografia des del vessant històric que –almenys l'editor ho preveu– ha de ser el contrapès a la narració que des del punt de vista de la fe està a punt de publicar el Sant Pare Benet XVI, o, el qui és el mateix, el teòleg Ratzinger que Josep Montserrat va conèixer a Roma durant el Concili Vaticà II.

Aquest any a Josa hi parlarà Camila del Mármol, becària de doctorat al departament d'Antropologia Cultural i Història d'Amèrica i Àfrica de la Universitat de Barcelona, «becària – precària», que diuen elles, com la Lídia Palou, d'Avià, que també està redactant la tesi. Camila del Mármol té un treball publicat, *Escenificant tradicions. Una aproximació a los usos del pasado càtar en los Pirineos catalanes a la Revista Bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales* (núm. 674; Universitat de Barcelona, 2006). El tema de la conferència serà *La recuperació de la memòria dels càtars*. Una altra activitat d'interès de la Jornada és la visita guiada, especialment a la balma de Cal Colomer, on la llegenda situa un epi-

sodi càtar, i a l'església, edificada sobre les ruïnes del castell i aprofitant les seves pedres. Els comentaris aniran a càrrec del berguedà Miquel Moya, popular empleat de farmàcia i col·leccionista d'armes antigues, i de l'historiador Carles Gascon. I encara una recomanació: visita a la fonda Cal Joan Fuera, on el Ramon Canudas, homònim del Ramon de Josa que protegia l'heretgia, acull el visitant en un ambient tan casolà que plau en gran manera per la seva familiaritat.

L'ADÉU A LLUÍS M. XIRINACS

14 d'agost. A Sant Jaume de Frontanyà, quan hi va arribar la notícia de la mort de Lluís M. Xirinacs, feien un curset d'astronomia. De manera espontània, com a homenatge, els ha sortit la idea de penjar al balcó de l'ajuntament el cartell «Xirinacs al Nobel de la pau per la victòria de la pau», que tenien emmarcat. El Vladimir de Semir m'ho ha explicat en un breu correu electrònic: «Benvolgut Benigne: La senyera oneja a l'Ajuntament de Sant Jaume de Frontanyà i un retrat d'en Xirinacs presideix la façana! Vladimir».

Avui he pujat a Sant Jaume. Un veí del poble m'ha explicat que li havia fet d'escolà i li havia ensenyat a tocar la flauta travesera. Que seien als esglaons de l'antic monestir i contemplaven, de nit, els estels. Que ha estat



contemplant els estels del cel de Sant Jaume de Frontanyà quan els ha arribat la notícia de la mort de l'antic rector, Lluís M. Xirinacs.

Sobre la vinculació de Lluís M. Xirinacs amb el Berguedà tinc aquests apunts:

a) Quan el 1963 va començar l'activitat pastoral a nivell de parròquia, ho va fer a la de Balsareny, passant, per tant, a dependre del bisbe de Solsona, llavors Josep Bascuñana. Hi va fer de vicari a mossèn Ramon Roca, actual rector de Verdú: «Era molt llest; d'ell vaig aprendre moltes coses. Devíem ser el primer lloc del bisbat on es va dir la missa de cara al poble. De la confessió tradicional, ell ja no n'estava. En moltes coses anava molt més avançat que no pas nosaltres». A Balsareny, Xirinacs hi va constituir una comunitat de base integrada només per quatre persones, perquè les autoritats no li'n van permetre una de més àmplia. Arran d'una homilia informativa i valorativa sobre la Caputxinada (març del 1966), el bisbe el va confinar a Sant Jaume de Frontanyà.

b) Sant Jaume era, per a ell, en aquell temps, un racó de món, amb només 30 habitants i a dues hores a peu de la carretera més pròxima. Només hi va ser uns mesos. Al juliol renunciava a cobrar la paga de l'Estat i volia repartir les propietats de l'Església. I el bisbe el va expulsar de la diòcesi. Xirinacs va pensar plantar-se davant el palau episcopal de Solsona, però mossèn Ballarín

(de qui llegia *Francesco* a la presó de Carabanchel, segons anotació del 28/8/75), li ho va treure del cap. El va acollir el bisbe Ramon Masnou, de Vic, després del vot favorable dels seus sacerdots diocesans.

c) La Florentina, personatge peculiar de Sant Jaume de Frontanyà (+ 30/7/83), guardiana de l'església, en parlava a *La Vanguardia*: «Tiene ochenta y siete años y cuenta cosas de cuando mossèn Xirinacs era rector de Sant Jaume. Habla en un tono de indignación y, a la vez, con dulzura de abuela. Y es que a ella ya se lo habían advertido: Tindreu un bon capellà, però no per gaire temps». A la Florentina, Quirze Grifell li va fer una memorable entrevista (*L'Erol*, desembre/83), respectant-li la dicció en la transcripció de les seves expressions. Climent Forner li va escriure una necrologia (*Full Diocesà*, 2/10/83).

d) El 2 de febrer (dia de la Candelera) de 1975, la bandera catalana va tornar a onejar, per primera vegada des de l'època republicana, al balcó de l'Ajuntament de Berga. Era el *Día de la Liberación*, aniversari de la presa de la ciutat per les tropes franquistes durant la Guerra Civil. Una crònica del *Tele/èXprés* (4/2/75) se'n feia ressò i després donava aquesta altra informació: «En otro orden de cosas, durante una actuación musical en el casal parroquial, el grupo Coses dedicó una canción con letra de Martí Pol a mossèn Lluís Maria Xirinacs, quien encontrándose en la cárcel de Carabanchel, realizaba una huelga de hambre que terminó ayer, esta vez desde el prime-

ro de enero, pidiendo una amnistia general para los presos y exiliados políticos”.

e) Lluís, Josep i Nati signen una entrevista a Xirinacs a la revista quinzenal que feien els alumnes de COU de l'Institut de Berga (*El Mussol*, núm. 2; 28/2/77). Li fan preguntes sobre la no-violència, l'amnistia, la vaga dels PNN, la relació Església – Estat, la postura de Tarradellas... De tema estrictament berguedà només n'hi ha un, mossèn Armengou: “L'he conegut com a historiador de Catalunya en un curset a Navàs, com a músic a la festa de Santa Cecília, a Caserres, i com a home que ajuda un amic caigut a Berga. Sempre, per a mi, ha estat admirable”.

f) Xirinacs va venir a Berga el divendres 10 de juny de 1977, al Pavelló d'Esports, a les 10 del vespre; hi va fer un multitudinari míting –amb més públic ell tot sol que no pas el PSUC i el Pacte Democràtic junts– dins la campanya que el portaria a ser elegit senador a les primeres eleccions post-franquistes. “No he volgut fer una guerra– va dir– sinó desfer una guerra. (...). Em van demanar que defensés Catalunya com una unitat, no de la manera com ho fan els partits. No hi ha res que representi tot Catalunya. Se'm va demanar que fes de símbol, de drap de la bandera. Vaig pensar-m'ho deu hores. Ho vaig demanar a l'Agustí de Semir, al Josep Benet... Podia dir que sí o que no. Vaig dir que sí”.

g) El 20-N del 1975 algú li va fer arribar (a Montserrat, on era amb altres “captaires de la pau” demanant l'amnistia) la poesia que acaba: “Jo, pel mal immens fet

a la meva pàtria, / encara que el cristianisme m'ho té privat, / faig vots perquè l'oblit repòs li negui / tant a ella (l'ànima de Franco) com a la nissaga que ha deixat”. És anònima i Xirinacs anota: “L'estil recorda el de mossèn Armengou”.

h) Al despatx de la Fundació Randa hi tenia un quadre a l'oli del monestir de Sant Jaume de Frontanyà, obra del pintor berguedà Vilà, de l'antiga ferreteria de la plaça de les Fonts. L'últim editor de Xirinacs, que té previst de publicar-li l'obra pòstuma, és Ramon Guitó, de Maçaners, de l'Editorial Abadia.

LA TRACTORADA

17 d'agost. Aquest migdia i primeres hores de la tarda, una desena de tractors han protestat ocupant el carril d'anada de la carretera d'entrada a Berga, just davant les

oficines del departament d'Agricultura. Dos mossos d'esquadra indicaven el pas alternatiu, per sobre el parc. I això seria tot si no fos que amb la desaparició de l'agricultura ens hi juguem molt. Ja queden pocs pagesos. Les constructores els van foragitant dels camps més propers a les poblacions per a construir-hi pisos, generalment vivendes buides destinades a l'especulació. A mi m'agraden les fotos antigues dels nostres pobles, uns pobles voltats de terres de conreu i pagesos que llauren. M'agraden els camps que encara queden, el seu color canviant que testifica el pas de les estacions. I quan veig un pagès, feina ara tan poc exitosa i en vies de perdre's, em meravella el seu tossut capteniment.

Tractorada de pagesos.

FOTO: BNG.



QUIM MONZÓ A FRANKFURT

9 d'octubre. Després de llegir el peculiar discurs del Quim Monzó a Frankfurt, he corregut a buscar un exemplar de l'*Avui* per veure quan va sortir, el diari, per primera vegada: «Any XXXII». Fa trenta-dos anys. Aquell primer número amb la vaga explicada per mossèn Subirà i el ninot del Cesc “Així ara ja només ens falta l'Estatut” (cita de memòria) el vaig rebre a Canàries, on feia el servei militar. També rebia la revista *Canigó* on, un dia d'aquells, el Quim Monzó va publicar una portada amb una caricatura del Suárez amb la inscripció “Reformil”. El cas és que la portada va caure a mans d'un *mando*, de qui he oblidat el nom i la graduació, i en saber que jo n'era el propietari em va aconsellar que abandonés segons quines lectures “porque todavía, a vuestra edad, no estáis preparados”.

Trenta-dos anys després, per edat suposo que ja preparat per a tota classe de lectures, he llegit, deia, el discurs - conte del Monzó. Que m'ha fet venir ganes de mirar pel 33 l'obertura de la Fira. Que ha estat una sort, perquè he pogut escoltar en directe la versió que el saxofonista Llibert Fortuny, fill de Gósol, ha fet del Ball de l'Àliga.

Ctra. Sant Fruitós, 32 - bxs

Tel. 93 821 45 90

Fax 93 821 45 91

08600 Berga



PLANA

a s s e s s o r i a s . l